

גיליון הורים לפרשת תזריע ולפרשת מצרע

שתי הפרשיות הקרובות העוסקות בדיני האדם הנטמא, כלים ובתים וכיצד סדר טהרתם. הפרשה מתחילה מדיני יולדת (יב, א-ח) ועוברת לנגעי צרעת באדם (יג, א-מז), נגעי הבגד (יג, מח-נט), דיני המצרע (יד, א-לב), צרעת הבתים (יד, לג-נז) הזב, הזבה והנידה (טו, א-לג). על הנושא האחרון נשאלו מעט שאלות מפאת הצניעות לגיל הילדים.

סיפור א' לשולחן שבת

אומרים חז"ל כי המצרע הוא "מוציא שם רע" ונשאלת השאלה "כיצד להימנע מדיבורים אסורים?" כדי להסביר לילדים כיצד להתמודד, נביא סיפור שיסייע להם להבין כיצד לשקול את מילותיהם: יום אחד, הגיע ילד למורה החכם שלו בהתלהבות ואמר: "המורה אתה יודע מה שמעתי על יוסי?" "חכה רגע", ענה המורה החכם, לפני שאתה מספר לי, הייתי רוצה לשאול אותך שלוש שאלות: "בוא ננסה לסנן את מה שאתה הולך להגיד" - ביקש המורה "המסנן הראשון הוא אמת. האם אתה בטוח לחלוטין כי מה שאתה רוצה לספר לי הוא אמת?" "לא", ענה התלמיד, "למעשה, שמעתי על זה רק עכשיו!" "בסדר", ענה המורה, "אז אתה לא באמת יודע אם זה נכון או לא... המסנן השני טוב או לא?" "האם מה שאתה עומד לספר לי על יוסי הוא טוב?" "לא, להפך..." ענה התלמיד בבושה... "אם כן..." המשיך המורה, "אני מבין שאתה רוצה לומר לי משהו על יוסי שעשוי להיות רע, למרות שאתה לא בטוח שהוא נכון?" התלמיד הרכין את ראשו... המסנן השלישי - "הוא שימושיות". האם מה שאתה רוצה לספר לי על יוסי זה משהו שאוכל לעשות בו שימוש?" "לא, לא ממש..." גמגם הילד. "ובכן", סיכם המורה: "אם מה שאתה רוצה לספר לי אינו אמיתי - ואינו טוב, ואפילו אינו שימושי, למה לספר לי אותו או למישהו אחר?!" התלמיד היה נבוך ומבויש, הוא למד משהו חשוב על רכילות - הוא סובב את גבו והלך לשחק עם חבריו... לפני שמדברים או שומעים עלינו לסנן את המידע בשלושת הדרכים הללו...

סיפור ב' לשולחן שבת

סיפור הממחיש שצרעת איננה סוג של מחלה אלא תוצאה ישירה של מעשים ודיבורים אסורים. לא פעם יכול המצרע לחשוב לעצמו "אין קשר בין מה שדיברתי על חברי לבין הצרעת שקיבלתי". צריכים לדעת שצרעת איננה מחלה אלא תולדה ישירה של חטאי הדיבור. משל לגנב מומחה שחי בכפר קטן והוא הצליח לגנוב מכל עובר אורח ואף פעם לא נתפס. עם הזמן, הכפר הקטן כבר לא הספיק לו, והוא החליט לעבור לעיר הגדולה. הוא עלה על הרכבת לעיר הגדולה וכשהוא ירד אל הרציף, הוא שם לב שכיסו ממנו את הארנק. הוא החל להסתכל מסביב בעיני הכייס הרגישות שלו, ומיד מזהה אישה שמכייסת מאנשים, הוא הלך וכייס בחזרה ממנה את הארנק שלו... ואז פנה אליה ואמר לה "הסתכלתי עלייך וראיתי שאת כייסת מאוד טובה, גם אני כייס טוב, אבל שנינו רק למדנו את מקצוע הכייסות" בואי נתחתן ונביא ילד לעולם שיגדל על ברכי הכייסות, ואז הוא יהיה יותר טוב משנינו" הגנבת הסכימה והם התחתנו. שנה אחר כך נולד להם בן ולשמחתם לא היה גבול, אלא שאז הרופא הגיע והודיע להם בצער שהתינוק נולד עם מום מוזר, כף ידו הימנית סגורה וצמודה לחזהו וכל ניסיונות הרופאים לפותחה עלו בתוהו. זוג הכייסים נעצבו מאוד, חלומם התנפץ, איזה כייס הוא יהיה אם ידו סגורה... הם החלו לחפש אחר רופאים שירפאו את הבן עד ששמעו על רופא גדול שנמצא בעיר רחוקה, הם נסעו לשם, הרופא השכיב את הילד על המיטה, לקח את שעון הזהב שלו והחל להעביר מול עיניו של הילד כדי לבדוק את עירנותו, להפתעת הרופא וההורים, מיד כשראה הילד את השעון חיש מהר פתח את ידו והושיטה כדי לקחת את השעון ואז נפתרה התעלומה, מהיד נפלה טבעת היהלום של המיילדת... הנמשל כמובן הוא שהצרעת איננה מחלה אלא היא תוצאה ותולדה של מעשיך!...

סיפור ג' לשולחן שבת

יכול המצורע בגוף, בכליו ובביתו להיות עצוב מהמקרה שקרה לו אך ניתן להסתכל על המצב בצורה הפוכה: הוא חייב לשמוח שמחה גדולה, בשעה שהוא יודע בעצמו כי הוא נקי וטהור מכל אבק גזלה או לשון הרע או כל עבירה אחרת. שהרי אם הוא לבוש בגד שיש בו אפילו חוט אחד של גזלה, סופו שיאבד לו כל אשר לו, ואף הוא גופו יהיה נתון בכל רע, שהרי הקב"ה מכיר יפה בגזלה, וסוף דינו של גזלן - החרמת רכושו. וכן אמרו חכמים שחייב אדם לשמוח בשעה שבית דין מוציאים מתחת ידו בגד גזול, כי על ידי כך הוא מציל את כל רכושו מן החרם. על כן האדם שהמצטרע בכל אחד מסוגי הצרעת צריך להבין שהקב"ה מנסה להראות לו כיצד עליו ליישר את דרכיו.

נראה בסיפור: בסביבתה של אחת הערים קנתה לה פעם שביתה חבורת שודדים, שהיו אורבים ביערות לעוברי אורח ומלסטמים אותם. במשך הזמן נתלקטו אליהם עוד ריקים ופוחזים מאנשי הערים הסמוכות. לימים נמנו וגמרו ביניהם, כי מכיון שגדול ורב מספרם, חייבים הם להתלבש כולם בבגדים מיוחדים, כדי שיוכלו להכיר איש את אחיו. פעם אירע מעשה, ונתקבצו כולם בבית מרוח וישבו ושתו לשוכרה. כשבאה שעת התשלום, ראו אחדים מבני החבורה, שאין להם במה לשלם. עמד בעל בית המרוח והפשיט מהם מלבושיהם, ונטלם בעבוט, בעבור החוב שנתחייבו לו, ונתכעסו עליו הללו כעס גדול בשל כך. לימים נודע סודם של אנשי החבורה לשוטרי המלכות - כי לבושים הם כולם במיני מלבושים מיוחדים - באו עליהם ותפסום וחבשו אותם בבית האסורים, וכל רכושם הוחרם למלכות. רק אלה שבעל בית המרוח פשט מלבושיהם ונטלם בעבוט, לא נתפסו כי השוטרים לא הכירו בהם. שמחו הללו שמחה גדולה ואמרו זה לזה: בתחילה כעסנו על בעל בית המרוח, שנטל מאיתנו מלבושינו, והנה צמחה לנו מזה טובה גדולה, אך אנו לבדנו לא נתפסנו למלכות, ורכושנו לא הוחרם.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

דיני יולדת (יב, א"ח)

השבת אנו נקרא פרשיות מחוברות תזריע מצורע העוסקות בדיני האדם הנטמא, כלים ובתים וכיצד סדר טהרתם. הפרשה מתחילה מדיני יולדת וטהרתה

1. הטומאה מהווה בעם ישראל התרחקות מקדושה, ממקור החיים ועל כן אישה יולדת נטמאת בזמן הלידה, ברנע שהחיים יוצאים ממנה. כמה זמן נמשכים ימי טומאת היולדת כאשר נולד בן זכר? (יב, ב) שבעה
2. לאחר שבעת הימים הראשונים, היולדת לא יכולה לגעת בתרומה ובקורבנות המקדש ואף לא לבוא למקדש במשך שלושים ושלושה ימים. כמה זמן צריכה היולדת להמתין לאחר לידת בת? (יב, ג) שישים ושש
3. מה מביאה היולדת כקורבן? (יב, ד) כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת
4. מה תביא היולדת במידה והיא עניה ואין ידה משגת כבש? (יב, ה) תביא שני תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת

נגעי צרעת באדם (יג, א"ז)

התורה עוברת לעסוק בדיני צרעת האדם הבאה בד"כ על עון לשון הרע. הצרעת היא כמו פצע מדבק בעור שעלול לגרום לנזקים גדולים.

אומר הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת) אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להזהירן מלשון הרע; שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו, יטהר הבית, ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית - משתנין כלי העור שבביתו, שהוא יושב ושובב עליהן. אם חזר בו, יטהרו; ואם עמד ברשעו עד שיישרפו, משתנין הבגדים שעליו. אם חזר בו, יטהרו; ואם עמד ברשעו עד שיישרפו - משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפורסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת רשעים, שהיא הליצות ולשון הרע. ועל עניין זה הוא מזהיר בתורה ואומר "הישמר בנגע הצרעת... זכור, את אשר עשה ה' אלוהיך למרים, בדרך" (דברים כד, ח"ט): הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה, שדיברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים, וגידלה אותו על ברכיה, וסיכנה בעצמה להצילו מן היס; והיא לא דיברה בגנותו, אלא טעת שהשוות אותו לשאר נביאים, והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים, שנאמר "והאיש משה עניו מאוד" (במדבר יב, ג), ואף על פי כן, מיד נענשה בצרעת. קל וחומר לבני אדם הרשעים הטיפשים, שמרבים לדבר גדולות ונפלאות; לפיכך ראוי למי שרצה לכוון אורחיו, להתרחק משיבתן ומלדבר עימוק, כדי שלא ייתפס אדם, ברשת רשעים.

1. מהם שלושת סוגי הצרעת המוזכרים בפרשה? (יג, א) שאת, ספחת בהרת
2. רש"י מסביר לנו כי הנגעים הללו כולם הם כחברבורות (כתמים על העור) ושונים זה מזה במידת הצבע הלבן של הכתמים. מי צריך לראות את המצורע? (יג, ב) אהרן או אחד מבניו
3. הכהן הוא היחיד הקובע את הצרעת וכל עוד לא ראה הכהן את הנגע, האדם לא נחשב מצורע. מהם הדברים שבדרך הכהן וקובע שהנגע הוא אכן צרעת? השלימו: א. "ושער _____ לבן, ומראה _____" (יג, ג) ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמוק מעור בשרו

4. התורה מפרטת את השלבים בהתפתחות הצרעת. השלימו: בשלב ראשון האדם רואה _____ לבנה (כתם לבן על העור) שאיננה עמוקה והשיער בנגע לא _____ (יג,ד) בהרת, מן העור, לא הפך לבן
5. שלב ב': לאחר החשך הראשוני, הכהן _____ (נשאר בבידוד בביתו ולא יוצא) את האדם פעם ראשונה למשך שבועת ימים ובודק אותו כעבור _____. אם הנגע לא מתפשט, הכהן מסגיר את האדם לעוד _____ (סה"כ שבועיים) ובודק שוב. אם הנגע לא התפשט האדם _____ (יג,הז) מסגיר, שבעה ימים, שבעה ימים, נטהר
6. אם המספחת (הנגע) מתפשט לאחר ההסגרה הראשונה והשנייה אז הנגע יחשב _____ (יג,ח) צרעת
7. ראינו כי מטרת הבדיקה של הכהן היא לראות האם הנגע חדר לעור האדם וגרם לשערות מהשורש להפוך ללבנות ובנוסף, הנגע נראה עמוק מהעור (כך הנגע חודר פנימה לגוף). כעת מביאה התורה מקרה אחר הנקרא צרעת נושנת (מלשון ישנה) שבה האדם נטמא מיידית ללא הסגרה בכלל. השלימו: " והנה _____ בעור, והיא הפכה שער לבן _____ בשאת (כלומר יש נגע לבן ובתוכו יש בשר חי) (יג,י) שאת לבנה, ומחית בשר חי
8. התורה מתארת מקרה מיוחד שבו הצרעת מכסה את כל גופו לגמרי "כולו הפך לבן" מה יהיה דינו של אותו אדם ומתי יטמא שוב? (יג,יג יד) טהור, כאשר יראה בו בשר חי(מתחיל להבריא)

שחין

9. שחין היא מעין מחלת אבעבועות (פצע פתוח עם מוגלה ומגרד מאוד) ומכיוון שזו מחלה בעור יתכן והאדם לקה בצרעת. אם לאחר שהשחין נרפא ישנם סימני נגעים לבנים או אדומים, נדרש האדם ללכת לכהן לבדיקת הצרעת כפי שראינו קודם(צמיחת שיער לבן או התפשטות הנגע). כיצד נקרא הנגע אם הנגע לא מתפשט אלא נשארו בעור כתוצאה מהשחין? (יג,כג) צרבת השחין

כוויה

10. מקרה נוסף שמביאה התורה הוא כוויה הנגרמת מאש הוא מנגע עם חפץ חם. כתוצאה מהנזק בעור יש חשש לנגע הצרעת. גם המקרה זה, אם לאחר שהחלים האדם מהכוויה יש סימן של נגע לבן או אדום, הולך האדם אל הכהן לבדיקת צרעת. כיצד נקרא הנגע אם הנגע לא מתפשט אלא נשאר בעור כתוצאה מהכוויה? (יג,כח) צרבת המכוויה

נגע נתק

11. התורה עוברת לעסוק בנגעים בראש ובזקן. גם במקרה זה הכהן בודק שני דברים. מהם? (יג,ל) האם הנגע עמוק מהעור והאם צמחו שערות צהובות דקות
 12. מה צריך לעשות האדם אם לאחר שבעה ימים לא צמח שיער והנגע (הכתם) אינו עמוק מן העור? (יג,לג) מגלח את כל השערות מלבד את מקום הנגע
 13. אם הנתק (הנגע, הכתם בעור) מתפשט אז האדם יחשב למצורע. מה צריך לקרות כדי שהוא יטהר? (יג,לז) שהנגע לא יתפשט ויצמח בו שיער שחור
 14. כיצד נקראת התופעה אנשים שיש להם כתמים לבנים כהים(לבן "חלש") על גופם והם טהורים? (יג,לט) בוהק
 15. כיצד נקרא אדם שנשרו כל שערות ראשו? (יג,מ) קירח
 16. כיצד נקרא אדם שנשרו לו השערות בחלק הקידמי של הראש? (יג,מא) גיבח
- למדנו שאחת הבדיקות לצרעת היא שיער לבן הצומח בנגע. התורה מלמדת למרות שאין לאדם שיער עדיין הנגע בקרחת או בגבחת יכול להיות צרעת אם הוא דומה לצרעת עור הברש.

17. לאחר שהכהן מטמא את המצורע, הוא נדרש לשבת בודד מחוץ למחנה כדי לתקן את מעשיו ודיבורו וכך לא להדביק אחרים בהתנהגותו ובמחולתו. כיצד יוצא המצורע ממחנה ישראל? השלימו: בנדין היו _____ (קרועים), ראשו יהיה _____ (מגודל שיער) על שפם _____ (פיו יהיה מכוסה) ובזמן הליכתו אל מחוץ למחנה הוא צריך לצעוק _____ כדי שלא יתקרבו אליו. (יג,מה) פרומים, פרוע, יעטה, טמא טמא

נגעי הבגד (יג, מחינט)

1. לאחר שלמדנו על הצרעת בבבני אדם, עוברת התורה לעסוק בצרעת הבגד שהם נגעים (כתמים) בצבע ירקרק או אדמדם בבגד. מה צריך לעשות אם לאחר שבעה ימים מבדיקת הכהן הנגע ממשיך להתפשט (צרעת ממארת)? (יג,נב) לשרוף את הבגד
2. מה צריך לעשות אם הנגע לא מתפשט? (יג,נד) לכבס את הבגד
3. כיצד נקרא הנגע, אם לאחר שבעה ימים מכיבוס הבגד, הכתם נשאר כמו שהיה בתחילה? (יג,נה) פחתת
4. מה צריך לעשות, אם הכתם נעשה כהה לאחר שבעה ימים מיום הכיבוס? (יג,נו) לקרוע את החלק שבו הנגע

דיני טהרת המצורע (יד, א"ל)

- פרשת מצורע נפתחת לאחר שהמצורע נמצא מחוץ למחנה בעקבות הנגעים שראינו בפרשת תזריע. הכהן צריך לצאת אל מחוץ למחנה לברוק את המצורעים. מה צריך להביא המצורע כדי להיטהר? (יד, ג):
 _____ (יד, ד) לפי שהנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך צריך המצורע לטהרתו צפרים, שמפספסין תמיד בצפצוף קול) שתי ציפורים חיות טהורות
 _____ (יד, ד) לפי שהנגעים באים בגלל גסות הרוח שעץ ארו גבוה מכל העצים עץ ארו
 _____ (יד, ד) חוט צמר שהיה צבוע בצבע שהופק מתולעת ושני תולעת
 _____ (יד, ד) עשב נמוך מאוד. ואמרו חז"ל מה יהיה התיקון של המצורע ויתרפא, ישפיל עצמו מנאותו כתולעת וכאזוב
 - הכהן היה שוחט את אחת הציפורים לתוך כלי חרס עם מים. מה היה עושה הכהן עם הציפור השניה ומה עשה עם עץ הארו שנקשר עם האזוב בחוט הצמר? (יד, ו-ז) הציפור השניה הוטבלה בדם ושחררה ובאגודת הארו והאזוב יהיה מהדם על המצורע
 - מה צריך לעשות המצורע לפני שחזור אל המחנה? (יד, ח) כיבוס בגדים, גילוח שערות, טבילה (רחיצה) ושיבה מחוץ לאוהל שבעת ימים
 - לאחר שבעת הימים צריך המצורע מיטהר להתגלח לחזור על כיבוס הבגדים, גילוח וטבילה ולהביא קורבנות ביום השמיני. מהם הקורבנות? (יד, ט) שני כבשים אחד לאשם ואחד לעולה + כבשה לחטאת+שלושה עשרונים סולת בלולה בשמן + לג שמן
- מלמד אותנו רבי עובדיה ספורנו מדוע מביא המיטהר את הכבש הראשון כקורבן אשם ומסביר הרב: "כבר התבאר שענין האשם הוא על מעל בקדש, כמו החטאת על חיוב כרת. וכבר אמרו שהצרת היא על לשון הרע ועל גסות הרוח, ששניהם מעילה בקדש. כי אמנם לשון הרע עקרו בסתר, כמעמיק מה' לסתיר עצה, כאמרם: העובר עברה בסתר, כאלו דוחק רגלי שכינה. ועל המתנאה נאמר "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" (תהלים). אמר הקדוש ברוך הוא זה גונב מלבושי, אין אני יכולים לעמד בעולם אחד. וכבר ספר הכתוב בספר דברי הימים על עזיהו המלך באמרו "וכחזקתו גבה לבו עד להשחית, וימעל בה' אלקיו.. והצרת זרחה במצחו"
- התורה מצווה את הכהן למרוח מדם כבש האשם על חלק אבריו של המצורע וכפי שמבאר הרב אברהם אבן עזרא: "... והבהן מקום חיבור (שהאדם עושה מעשים) והוא עקר כל המעשים והימנית בעבור כח הצד הימין והתנוך זכר לשמוע אשר צוה" כלומר האיברים הללו שחטאו אותם צריך לתקן. מהם האיברים שעליהם מורחים מהדם? (יד, יד) תנוך האוזן, בהן יד (אגודל) ובהן רגל. כל האיברים הימניים ואת יתרת השמן על ראש המצורע
 - השמן מסמל את החכמה וכפי שכתב שלמה המלך בקהלת: "... וְשֶׁמֶן עַל רֵאשָׁי אֶל יִקְרָר". שהיה ראוי לאדם להתבונן בשכלו על מעשיו וכעת בזמן הכפרה יחשוב על מעשיו. "לפי שחטא בכל אלו המקומות, שהיה קורץ בעיניו [בעת שסיפר לשון הרע] מולל ברגליו, מורה באצבעותיו. ועל האוזן - בעבור ששמע שמע שוא... ולשיכופר עונו צריך, שמכאן ואילך לא יחטא באלו המקומות" (יצחק קארו). היכן יש למרוח את השמן? (יד, יז-יח) תנוך האוזן, בהן יד (אגודל) ובהן רגל. כל האיברים הימניים
 - מה הקורבנות שמביא המצורע ביום טהרתו כאשר הוא עני? (יד, כא-כב) כבש לאשם, עשרון סולת בלול בשמן, לג שמן, שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה

צרעת הבתים (יד, לג-ז)

- לאחר שלמדנו על הצרעת בבבני אדם ובכלים ועל טהרתם עוברת התורה לעסוק בצרעת הבתים כשעם ישראל יגיעו לארץ כנען. הקב"ה מבשר לעם ישראל שיביא נגעי צרעת בבתים כדי שיוכלו למצוא את המטמונים שהתביאו וישובי הארץ בקירות הבית. צרעת הבית גורמת לטומאה לכל מה שבתוך הבית ולכן אפשר להוציא את כל הדברים מהבית עד שמגיע הכהן. כיצד נראה הנגע בקירות הבית? (יד, לד) שקערוריות ירקקות או אדמדמות שקועות בקיר
- לאחר שלמדנו על הצרעת בבבני אדם ובכלים ועל טהרתם עוברת התורה לעסוק בצרעת הבתים כשעם ישראל יגיעו לארץ כנען. מדוע הקב"ה אומר שיביא נגעי צרעת בבתים (רש"י) (יד, לד) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, (ויק"ר יז, ו) וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן באיזה תנאי הבית נטמא לאחר שבעת ימים? (יד, ט) אם הנגע מתפשט בקירות הבית
- מה צריך לעשות כדי לטהר את הבית? (יד, מ) להוציא את האבנים הנגועות אל מחוץ לעיר במקום טמא
- לאחר הוצאת האבנים הנגועות, נדרש היה להקצות (לקלף, להוריד) את הטיח (שכתב עפר שמיישרת את הקיר) שהיה על האבנים מסביב ולזרוק במקום טמא מחוץ לעיר. מה צריך לעשות בעל הבית? (יד, מב) לשים אבנים חדשות ולטייח מחדש את הקירות
- לאחר החלפת האבנים והטיח יתכן והצרעת תתפשט שוב (צרעת ממארת) והבית נטמא. מה צריך לעשות? (יד, מה) להרוס את הבית (אבניו עצי והעפר) ולהוציא למקום טמא
- במידה והנגע לא חזר לאחר החלפת האבנים צריך לטהר את הבית בדומה לטהרת האדם המצורע. מה צריך להביא לטהרה? (יד, מט-נא) שתי ציפורים, עץ ארו, שני תולעת ואזוב

הפרשה ממשיכה ומפרטת על טומאות של אנשים וטהרתם במקרים נוספים.